

18.12.2023

Asia/6

§ 40

Tilannekatsaus elinkeinopoliittisiin erillishankkeisiin koskien koronaepidemiasta palautumista sekä yritysten ja yrittäjyyden vauhdittamista

HEL 2023-015414 T 00 01 04 00

HEL 2021-002537

Päätös

Kaupunginhallituksen elinkeinojaosto merkitsi tiedoksi tilannekatsauksen kaupunginhallituksen erillismäärärahalla toteutettavista elinkeinopoliittisista hankkeista, joilla edistetään koronaepidemiasta palautumista ja yritystoimintaa.

Käsittely

Asian aikana kuultavana olivat Heidi Humala ja Kimmo Heinonen. Asiantuntija poistui kuulemisensa jälkeen kokouksesta.

Esittelijä

elinkeinojohtaja
Marja-Leena Rinkineva

Lisätiedot

Heidi Humala, yksikön päällikkö, puhelin: 09 310 36499
heidi.humala(a)hel.fi
Kimmo Heinonen, tiimipäällikkö, puhelin: 09 310 25365
kimmo.o.heinonen(a)hel.fi

Liitteet

1 Yritysten ja yrittäjyyden vauhdittaminen

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Kaupunginhallitus päätti 22.3.2021 myöntää kaupunginkanslian elinkeino-osaston käytettäväksi 9,7 milj. euron erillismäärärahan elinkeinopoliittisille erillishankkeille koronaepidemiasta palautumiseen sekä yritysten ja yrittäjyyden vauhdittamiseen. Hankkeet toteutetaan vuosina 2021-2024.

18.12.2023

Asia/6

Hankekokonaisuus koostuu seuraavista hankkeista:

1. Esihautomo- ja hautomotoiminnan kehittäminen korkeakoulujen kanssa ("Kampusinkubaattorit") (rahoitusosuus 6 miljoonaa euroa)
2. Helsingin kaupungin ja yritysten yhteistyö innovaatiotoiminnassa ja uuden liiketoiminnan synnyttämisessä (rahoitusosuus 3,7 miljoonaa euroa), johon kuuluu kaksi osahanketta:

A. Helsingin kiertotalouden klusteriohjelma (rahoitusosuus 3,1 miljoonaa euroa), ja

B. Helsingin kaupungin ja suurten yritysten välisen yhteistyön tiivistäminen kestävien ja älykkäiden ratkaisujen sekä niihin perustuvan uuden liiketoiminnan kehittämiseksi (rahoitusosuus 600 000 euroa).

Arvio kokonaisrahoituksen käytöstä 31.12.2023 mennessä on yhteensä noin 6 miljoonaa euroa. Jäljellä olevasta erillisrahoituksesta valtaosa on sidottu ja rahoitus tullaan pääosin käyttämään loppuun vuoden 2024 aikana.

1. Esihautomo- ja hautomotoiminnan kehittäminen korkeakoulujen kanssa ("Kampusinkubaattorit") – tilannekatsaus

Kampusinkubaattorit-ohjelman tavoitteina on lisätä alkuvaiheen yritysten määrää, tukea TKI-lähtöistä yritystoimintaa, parantaa syntyneiden yritysten kasvumahdollisuuksia, sekä vahvistaa kampushautomoiden muodostaman verkoston palvelupolkuja ja yhteistyötä. Ohjelman myötä Helsingin kaupunki pyrkii vahvistamaan alueen korkeakoulukampusten kehittymistä innovaatio- ja yritystoiminnan keskittymiksi ja luo yhteistyössä korkeakoulujen kanssa kampuksille sijoitettavia hautomo-ohjelmia.

Helsingin kaupunki on solminut yhteistyösopimukset Helsingin yliopiston, Metropolian, Aalto-yliopiston, Haaga-Helian, Hankenin, Taideyliopiston ja Arcadan kanssa. Jokaisessa yhteistyösopimuksessa on sovitettu kampuskohtaisista toimenpiteistä kampusten erityispiirteet huomioiden.

Yhteistyösopimusten kautta 5,2 miljoonaa euroa osoitetaan suoraan korkeakouluille. Helsingin yliopisto on kaupungin merkittävin kumppani toiminnalle osoitetun rahoituksen (2,3 miljoonaa euroa) ja laajuuden (4 kampusta, 2 ohjelmaa per kampus) näkökulmasta. Kaupungin tavoitteen mukaisesti korkeakoulut osallistuvat merkittäväällä osuudella toiminnan kokonaisrahoitukseen: jokaisen korkeakoulun kanssa on sovitettu tasavertaisista rahoitusosuuksista (50–50).

Yhteistyösopimusten toteutumista sekä toiminnan kustannuksia ja vaikutuksia seurataan jokaisen korkeakoulun kanssa kahdenvälisissä ohjausryhmissä. Ohjausryhmässä on kummaltakin osapuolelta nimettynä kolme edustajaa. Puheenjohtajana jokaisessa ohjausryhmässä toimii Helsingin kaupungin Yritysten toimintaympäristöt -yksikön päällikkö, ja muut jäsenet ovat korkeakoulujen ja kaupungin nimeämiä yrittäjyydestä ja innovaatiotoiminnasta vastavia henkilöitä.

Kampusinkubaattorit-ohjelman myötä käynnistetyt esihautomo- ja hautomo-ohjelmat on tarkoitettu ensisijaisesti opiskelijoille, tutkijoille ja alumneille. Syksystä 2022 lähtien hautomo-ohjelmia toteutetaan 11 kampuksella vuosittain (ks. liite) ja valtaosa ohjelmista toteutetaan kaksi kertaa vuodessa.

Hautomo-ohjelmat sisältävät koulutusta ja mentorointia mukaan valituille tiimeille. 2–6 kuukauden mittaisissa ohjelmissa opitaan perustaidot yrittäjyydestä ja yrityksen perustamisesta. Keskeisiä painopisteitä ohjelmissa ovat muun muassa liiketoiminnan kehittäminen, sopivan tiimin muodostaminen, asiakkaan tarpeiden ymmärtäminen, sekä myynti ja markkinointi. Työskentelyn tueksi tarjotaan avoimia työskentelytiloja ja työkaluja sekä järjestetään tapahtumia yrittäjyydestä kiinnostuneille.

Helsingin kaupungin rooli Kampusinkubaattorit-ohjelman toimeenpanossa keskittyy hautomoverkoston yhteistyön kehittämiseen: yhteisten tavoitteiden ja tekemisen paikkojen tunnistaminen, sekä synergioiden vahvistamiseen.

Kampusinkubaattorit-ohjelmalle tehtiin 6–10/2023 välisenä aikana ulkopuolinen väliarviointi, jossa tarkasteltiin ohjelman toimintaa käynnistysvaiheesta 6/2023 saakka. Toimeksiannon tavoitteena oli ohjelmataason vaikuttavuuden laadullinen väliarviointi ja ohjelmataason vaikuttavuuden seurantaan ja arviointiin soveltuvan viitekehyksen laadinta. Laadittu arviointi- ja seurantamalli tukee ohjelman vaikuttavuuden tarkastelua kampuskohtaisten mittareiden lisäksi ja se tukee päätöksentekoa hautomoverkoston kehittämisessä.

Väliarvioinnissa todettiin, että Kampusinkubaattorit-ohjelma on lyhyessä ajassa luonut raamit uudentalaiselle yhteistyölle ja keskustelulle Helsingin kaupungin ja korkeakoulujen välillä. Vastaavaa yhteen tuovaa roolia ei ole entuudestaan ollut. Väliarvioinnin myötä korkeakoulujen välisessä yhteistyössä on tunnistettu myös hyödyntämätöntä potentiaalia.

Tavoite yritysten laadun ja määrän kasvattamisesta on edennyt lupaa-vasti. Yrittäjyyskulttuuri ja hautomotoiminta ovat vahvistuneet korkeakouluissa ohjelman myötä. Tulokset lyhyen ajan toiminnasta osoittavat,

18.12.2023

Asia/6

että palveluille on kysyntää ja että korkeakoulut pystyvät vastaamaan kysyntään laadukkaasti.

Hautomo-ohjelmissa on ollut 6/2023 mennessä yli 600 osallistujaa, joista 93 % suosittelee oman kokemuksensa perusteella toimintaan osallistumista. Hautomo-ohjelmien myötä on syntynyt yli 100 yritystä tai yrityksen ”re-startia”, ja 4 tiimiä on saanut Business Finlandin myöntämän Research to Business -rahoituksen (R2B). Ohjelman myötävaikutuksella Helsingin yliopiston ja Hankenin tiimit ovat nostaneet yli 7,8 miljoona euroa ulkoista rahoitusta.

Kaupungin rooli ohjelman käynnistäjänä, rahoittajana ja fasilitaattorina on ollut merkittävä. Korkeakoulujen heterogeenisista lähtökohdista huolimatta ohjelma on toteutettu laadukkaasti ja tehokkaasti. Käynnistyneen yhteistyön perusteella korkeakoulut ovat sitoutuneita kehittämään yrittäjyys- ja hautomotoimintaa pitkäjänteisesti.

Kaupungin toiminta fasilitaattorina ja rahoittajana mahdollistaa sen, että toiminta linkittyy kaupungin strategiaan ja että opiskelijoiden ja tutkijoiden palvelupolut pysyvät moninaisina yli kampusrajojen.

Vuoden 2024 aikana operatiivista toimintaa kehitetään edelleen. Tunnistettuja toimenpiteitä ovat mm. palvelupolkujen kirkastaminen, kaupungin roolin vahvistaminen, hautomo-ohjelmien synergian lisääminen ja pitch-tilaisuuksien lisääminen rahoitusvalmiuden kehittämiseksi.

2. Helsingin kaupungin ja yritysten yhteistyö innovaatiotoiminnassa ja uuden liiketoiminnan synnyttämisessä – tilannekatsaus

A. Helsingin kiertotalouden klusteriohjelma

Helsingin kiertotalouden klusteriohjelman tavoitteena on edistää kiertotalouden mukaista liiketoimintaa ja uusia innovaatioita. Ohjelman toteutus käynnistyi kesällä 2021. Ohjelmassa toimii projektipäällikkö ja kolme erityissuunnittelijaa. Hankkeen toimintaa ohjaa kaupungin sisäinen ohjausryhmä, jossa ovat mukana kaupunkiympäristön toimialan ja kaupunginkanslian elinkeino-osaston edustajat.

Kiertotalouden klusteriohjelmasta on tullut merkittävä rakennusalan kiertotalouden edistäjä myös kansallisella tasolla. Ohjelman vahvuuksia ovat keskittyminen selkeästi yhteen teemaan, mahdollisuus toimia reaktiivisesti nopeasti muuttuvalla alalla ja kyky osallistua uusien innovaatioiden kehittämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Kiertotalous ja erityisesti rakennusosien uudelleenkäyttö on vielä monille toimijoille täysin uutta ja vaatii kokeiluja ja pilottihankkeita liiketoiminnan kehittämiseksi.

Kiertotalousklusteriin on tähän mennessä ilmoittautunut mukaan noin 150 yritystä ja muuta tahoa. Uusia jäseniä tulee koko ajan lisää. Klusteri on toteuttanut 13 eri kokoista pilottia, joista useat ovat osa isompaa kokonaisuutta. Klusterin järjestämään kahteen innovaatiohaasteeseen ja pilotteihin on osallistunut yhteensä noin 80 yritystä. Keskeisiä teemakokonaisuuksia ovat rakennusosien uudelleenikäytön edistäminen, kiertotalouden mukaisten uusien tuotteiden ja palveluiden markkinoillepääsy, regulaatioon vaikuttaminen, uudet innovaatiot sekä kiinteistönomistajien sitouttaminen kiertotalouden mukaiseen rakentamiseen (esim. Vattuniemi, Meri-Rastila, Koskelan varikko).

Pilottien ja kokeilujen lisäksi rakennusalan eri toimijoille järjestettyjä koulutuksia ja erilaisia verkostoitumis- ja tiedonvaihtotapahtumia on pidetty erittäin hyödyllisinä. Kiertotalousklusteri on järjestänyt 17 koulutusta ja 36 muuta tapahtumaa, joissa on ollut noin 2500 osallistujaa. Klusteri on panostanut vahvasti viestintään. Sillä on 555 uutiskirjeen tilaajaa ja se on julkaissut lukuisia yhteistyöartikkeleita ja videoita eri viestintäkanavilla. Tämän lisäksi klusteri on ollut aktiivisesti esillä monissa kansallisissa ja kansainvälisissä tapahtumissa. Erityisesti tiedon ja kokemusten vaihto pohjoismaisten pääkaupunkien ja kiertotaloustoimijoiden kanssa on ollut hyödyllistä maiden samankaltaisen toimintaympäristön ja lainsäädännön tulkinnan vuoksi.

Yritysten toimintaympäristöä rakentamisen kiertotaloudessa on kehitetty tiiviisti myös kansallisella tasolla. Klusteri on toiminut YM:n ja TEM:n vetämässä kansallisen kiertotalouden green dealin rakentamiseen liittyvässä ohjausryhmässä sekä osallistunut useaan eri rakentamisen kiertotalouteen liittyvään hankkeeseen joko osarahoituksella tai ohjausryhmätyöskentelyllä.

Kiertotalouden klusteriohjelma päättyy nykyisellään vuoden 2024 loppussa. Klusterin jäsenet ovat tuoneet esiin vahvan toiveen siitä, että kaupunki sitoutuisi aloittamaansa työhön ja jatkaisi verkoston toimintaa. Alussa toiminnan käynnistymistä hidasti korona, mutta nyt luottamus on rakentunut toimijoiden välille. Uusia hankkeita käynnistyy ja uusia yrityksiä liittyy mukaan yhä enemmän. Rakentamiseen liittyvien hankkeiden aikajana on useita vuosia ja toimivan verkoston ja sen brändin rakentaminen vie vähintään kaksi vuotta. Aloitettua ja nyt hyvin käyntiin päässyttä toimintaa olisi viisasta jatkaa vielä vuoden 2024 jälkeen.

Kaupunki nähdään luotettavana ja puolueettomana toimijana, joka pystyy toteuttamaan verkoston tavoitteita myös omassa toiminnassaan. Kaupungin oma rakentamisen kiertotalous on saanut paljon tukea verkostosta, ja klusteri on lisännyt yritysten ja kaupungin välistä yhteistyötä rakentamisen kiertotaloudessa. Kaupungin edellyttämä avoimuus verkoston toiminnassa kehittää koko alueen liiketoimintaa ja antaa kil-

18.12.2023

Asia/6

pailuedun yrityksille vaikeassa rakennusalan tilanteessa. Helsinki on nyt rakentamisen kiertotalouden edelläkävijä.

B. Helsingin kaupungin ja suurten yritysten välisen yhteistyön tiivistäminen kestävien ja älykkäiden ratkaisujen sekä niihin perustuvan uuden liiketoiminnan kehittämiseksi

Osahankkeessa tiivistetään suurten yritysten kanssa tehtävää TKI-yhteistyötä. Yhteistyössä korostuu uusien teknologioiden (erityisesti tekoälyn) hyödyntäminen uusien ratkaisujen ja uuden liiketoiminnan synnyttämiseksi.

Hankkeessa aloitti projektipäällikkö marraskuussa 2022, joten hanke on käynnistynyt myöhemmin kuin kaksi muuta elinkeinopoliittista erillishanketta. Hankkeessa on tähän mennessä toteutettu tai käynnistetty kolme pilottia, joissa suurilla yrityksillä (Vaisala, Elisa, Telia) on merkittävä rooli:

1) Paikallisen säädäntä hyödyntäminen rakennuksen energiankulutuksen vähentämisessä Metropolian Myllypuron kampuksella. Pääyhteistyökumppanina Vaisala.

2) Vehreitä meluseinäkkeitä koskevat pilotit Helsingin keskustassa. Pilottien yhteydessä hyödynnettiin ja kehitettiin Elisan Supersight-ratkaisua.

3) Spot-robottikoiran testaus Suomenlinnassa. Kokeilussa muodostettiin Suomenlinnan huoltotunnelista 3D-mallia Lidar-skannerin avulla. Keskeisinä kumppaneina toimivat Telia ja VTT.

Hanke tekee yhteistyötä elinkeino-osaston koordinoiman Finnish AI Region (FAIR) -hankkeen kanssa, jossa Microsoft, ABB ja Varian ovat mukana yrityskumppaneina. Ne osallistuvat FAIR-hankkeen rahoitukseen ja tarjoavat hankkeelle sisällöllistä tukea. FAIR-hankkeessa vahvistetaan pk-yritysten kykyä hyödyntää tekoälyä ja muita murrosteknologioita liiketoiminnassaan.

Hankkeessa käydään yhteistyökeskusteluja myös muiden merkittävien yritysten kanssa. Vuoden 2024 aikana valmistellaan ja käynnistetään uutta TKI-yhteistyötä ja -hankkeita sekä varmistetaan työn jatkuvuus hankkeen päättymisen jälkeen.

Toimivalta

Hallintosäännön 8 luvun 2 §:n mukaan kaupunginhallituksen elinkeinojaosto päättää elinkeinopoliittikkaa ja kilpailukykyä koskevista periaatteista sekä korkeakoulujen kanssa tehtävän yhteistyön periaatteista ja seuraa niiden toteutumista.

18.12.2023

Asia/6

Asian esittelevät kokouksessa yksikön päällikkö Heidi Humala ja tiimipäällikkö Kimmo Heinonen.

Esittelijä

elinkeinojohtaja
Marja-Leena Rinkineva

Lisätiedot

Heidi Humala, yksikön päällikkö, puhelin: 09 310 36499
heidi.humala(a)hel.fi
Kimmo Heinonen, tiimipäällikkö, puhelin: 09 310 25365
kimmo.o.heinonen(a)hel.fi

Liitteet

1 Yritysten ja yrittäjyyden vauhdittaminen

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano